

Zgłoszony do druku: 10.10.2025

Przyjęty do druku: 18.11.2025

DOI: <https://doi.org/10.12775/AKZ.2025.012>

DANIEL GUZMAN

(Archiwum Muzeum Polskiego w Rapperswilu
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)
daniel0017g@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-8729-9524

XLVII SESJA STAŁEJ KONFERENCJI MUZEÓW, ARCHIWÓW I BIBLIOTEK POLSKICH NA ZACHODZIE: „LOSY POLAKÓW POZA GRANICAMI KRAJU PO ZAKOŃCZENIU II WOJNY ŚWIATOWEJ”

Rzym, 8–12 września 2025 r.

W dniach od 8 do 12 IX 2025 r. w Rzymie odbyła się 47. Sesja Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie¹. Konferencja ta swoim charakterem różni się od konferencji naukowych dla archiwistów, bibliotekarzy czy muzealników organizowanych w Polsce czy też w innych krajach świata. W związku z tym przed rzeczowym zdaniem sprawy z tegorocznej konferencji warto przypomnieć jej genezę oraz podstawowe zasady funkcjonowania.

Konferencja Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie (MABPZ) ma charakter instytucjonalnego zrzeszenia. Posiada swój statut oraz członków, którymi są instytucje reprezentowane przez przedstawicieli biorących udział w obradach. Pierwsza Konferencja MABPZ odbyła się w Rapperswilu w 1979 r., kiedy to przedstawiciele ośmiu instytucji emigracyjnych z trzech krajów (Francji, Szwajcarii i Wielkiej Brytanii) dali początek tradycji corocznych, sformalizowanych spotkań służących wymianie doświadczeń, wzajem-

¹ „Stała Konferencja Muzeów”. Dostęp 07.10.2025. <https://www..org/>.

nej pomocy oraz prowadzeniu działalności naukowej. Wcześniej – w latach 1977 i 1978 – odbyły się cztery spotkania organizowane przez Muzeum Polskie w Rapperswilu (w 1977 i 1978 r.), Bibliotekę Polską w Paryżu (w 1977 r.) oraz Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie (w 1978 r.). Spotkania te miały charakter naukowy – prezentowano na nich referaty dotyczące historii oraz zbiorów poszczególnych instytucji, a także poczyniono pierwsze deklaracje chęci współpracy międzyinstytucjonalnej. Wydarzenia te stanowiły podstawę do zorganizowania zebrania założycielskiego MABPZ, które odbyło się w Rapperswilu w dniach 8–9 IX 1979 r.²

Szczególnie ważną misję MABPZ prowadziło w pierwszej dekadzie swojej działalności, kiedy to instytucje emigracyjne były odseparowane od Polski „żelazną kurtyną”. Wtedy skoncentrowano się na poszukiwaniu i zabezpieczaniu poloników rozproszonych po całym świecie, podtrzymywaniu ducha niepodległościowego wśród emigracji oraz służeniu jej jako zaplecze do badań naukowych, a także oddziaływaniu na kraj poprzez działalność wydawniczą i tworzenie opracowań na podstawie przechowywanych w tych instytucjach materiałów historycznych³.

Już w 1980 r. do grona instytucji członkowskich dołączyły znajdujące się w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej: Instytut Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku oraz Muzeum Polskie w Chicago. Warto w tym miejscu zauważyć, że kandydata na nową instytucję członkowską może zgłosić jeden z dotychczasowych członków MABPZ, a następnie o jego przyjęciu decyduje zwykła większość głosów na dorocznej sesji plenarnej MABPZ⁴.

Wraz ze zmianami ustrojowymi w Polsce od 1989 r. instytucje emigracyjne oraz polonijne zyskały możliwość współpracy z krajem. Od lat 90. XX w. na sesje MABPZ zapraszano chociażby przedstawicieli Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, Biblioteki Narodowej, ministerstw odpowiedzialnych za sprawy kultury czy uczelni wyższych. Współpraca ta się rozwijała, z czasem w jej ramach również polskie instytucje zaczęły wspierać organizowanie konferencji, a także kilkakrotnie były gospodarzem MABPZ. Pierwsza Konferencja MABPZ w Polsce odbyła się w 1995 r. w Bibliotece Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, a ostatnia miała miejsce w Warszawie w 2022 r. i była

² Milewski, *25 lat działalności*, 13–6; Kłossowski, „Stała Konferencja Muzeów”, 144–5.

³ Milewski, *25 lat działalności*, 15.

⁴ Ibid., 20.

współorganizowana przez Bibliotekę Polską im. Ignacego Domeyki w Argentynie oraz Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych.

Obrady Stałej Konferencji MABPZ zawierają w sobie sesje zamknięte oraz sesje otwarte. W obradach zamkniętych biorą udział tylko przedstawiciele instytucji członkowskich. Omawiane są tam kwestie organizacyjne, takie jak kandydatury nowych członków, wysokość składki członkowskiej, wybór organizatora kolejnej sesji, bieżące problemy dotyczące poszczególnych instytucji. Do niedawna przedstawiano tam także sprawozdania z działalności poszczególnych instytucji członkowskich. Podczas XLVI Sesji MABPZ w Chicago w 2024 r. ustalono, że sprawozdania będą przedstawiane na sesji otwartej.

W obradach otwartych mogą wziąć udział wszyscy zaproszeni goście, ta część konferencji ma najbardziej naukowy charakter. W czasie ich trwania przedstawiciele instytucji członkowskich lub polskich instytucji współpracujących referują wybrane zagadnienie naukowe zgodne z tematem przewodnim konferencji. Od kilku lat przynajmniej jeden z paneli obrad otwartych poświęcony jest dodatkowo bardziej zagadnieniom organizacyjno-biznesowym niż naukowym, aby umożliwić przedstawicielom polskich instytucji zaprezentowanie bieżących programów grantowych i finansowych dedykowanych instytucjom emigracyjnym i polonijnym lub mieszczących się w orbicie ich zainteresowania.

Gospodarzem i głównym organizatorem tegorocznej Stałej Konferencji MABPZ był Kościół i Hospicjum św. Stanisława B.M. w Rzymie⁵ reprezentowany przez ks. administratora Wojciecha Jarosza. W charakterze współorganizatorów wzięły udział także inne zlokalizowane we Włoszech instytu-

⁵ Kościół i Hospicjum św. Stanisława B.M. w Rzymie jest najstarszym polskim zabytkiem poza granicami kraju. Powstał z inicjatywy kard. Stanisława Hozjusza w 1575 r., by służyć polskim pielgrzymom przybywającym do Rzymu na obchody Roku Jubileuszowego. Wkrótce hospicjum zaczęło służyć nie tylko pielgrzymom, lecz także polskim studentom uczącym się w Rzymie. W latach powojennych abp Józef Gawlina zorganizował duszpasterstwo dla Polaków w Rzymie przy Kościele i Hospicjum św. Stanisława B.M. Kościół i Hospicjum wraz z placówką duszpasterską w czasie wieloletniej działalności wytworzyły i zgromadziły liczne archiwalia. Wśród nich znajdują się bulle papieskie, dokumenty pergaminowe, spuścizny osób duchownych, zbiory archiwalne związane z obecnością i działalnością Polonii we Włoszech. Staraniem ks. prał. Jana Głowczyka, poprzedniego administratora Kościoła i Hospicjum, w latach 2009–2015 uporządkowano 41 metrów bieżących akt, sporządzono katalog starodruków i opracowano inwentarz zgromadzonych w Kościele i Hospicjum św. Stanisława B.M. dzieł sztuki. Instytucja ta została członkiem MABPZ w 2010 r., por. Głowczyk, „Kościół i Hospicjum”; Archiwum Stałej Konferencji Muzeów Archiwów i Bibliotek, II-8/96.

cje zrzeszone w MABPZ: Fundacja Rzymska im. J.Z. Umiastowskiej, Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie oraz Muzeum Pamięci 2. Korpusu na Monte Cassino. Ponadto wydarzeniu patronowały Ambasada RP przy Stolicy Apostolskiej oraz Ambasada RP we Włoszech. Organizację konferencji dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego za pośrednictwem Narodowego Instytutu Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA przy logistycznym wsparciu Fundacji na rzecz Dziedzictwa Narodowego imienia Józefa Piłsudskiego.

W konferencji wzięli udział przedstawiciele niemal wszystkich instytucji członkowskich MABPZ: Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii, Archiwum Polskiej Misji Katolickiej we Francji, Biblioteki Polskiej im. Ignacego Domeyki w Buenos Aires, Biblioteki POSK w Londynie, Biblioteki Polskiej w Paryżu, Fundacji Rzymskiej im. J.Z. Umiastowskiej, Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku, Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie, Kościoła i Hospicjum św. Stanisława w Rzymie, Muzeum Pamięci 2. Korpusu Polskiego na Monte Cassino, Muzeum Polskiego w Ameryce, Muzeum Polskiego w Rapperswilu, Muzeum Tadeusza Kościuszki w Solurze, Ośrodka Dokumentacji i Studium Jana Pawła II w Rzymie, Polish Music Center w Los Angeles, Polskiego Instytutu Badawczego i Muzeum w Budapeszcie, Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce, Polskiego Instytutu Naukowego i Biblioteki im. W. Stachewicz w Kanadzie, Polskiego Ośrodka Kultury i Badań Naukowych w Orchard Lake, Porta Polonica – Centrum Kultury i Historii Polaków w Niemczech, Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce. Zabrakło przedstawicieli Fundacji Kościuszkowskiej w Nowym Jorku, Muzeum i Archiwum Polonii Australijskiej, Studium Polski Podziemnej w Londynie, Papieskiego Instytutu Studiów Kościelnych w Rzymie (w 2024 r. przeniósł siedzibę do Warszawy) oraz Zamku Montrésor. W charakterze gości przybyli przedstawiciele instytucji współpracujących z MAB-em z Polski i innych krajów: Biblioteki Jagiellońskiej, Biblioteki Narodowej, Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie, Instytutu Pamięci Narodowej, Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, Departamentu Dziedzictwa Kulturowego za Granicą i Miejsc Pamięci (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego), Instytutu POLONIKA, Departamentu Współpracy z Polonią i Polakami (Ministerstwo Spraw Zagranicznych).

Goście konferencji mieli możliwość przybycia do Rzymu już w poniedziałek 8 września, by następnego dnia od wczesnych godzin porannych uczestniczyć w pierwszej sesji obrad zamkniętych. Dopiero po obradach zamkniętych od-

było się publiczne i oficjalne rozpoczęcie XLVII Stałej Sesji Konferencji MABPZ mszą świętą w Kościele św. Stanisława B.M. w Rzymie. Następnie w auli im. św. Jana Pawła II gospodarze skierowali do gości słowa powitania. Zaprezentowano także publikację pokonferencyjną z poprzedniej Sesji MABPZ, wydaną wspólnymi siłami Muzeum Polskiego w Ameryce oraz Instytutu POLONIKA⁶. Następnie głos oddano przedstawicielom instytucji polskich: Annie Sochańskiej – Dyrektor Departamentu Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą MSZ, która przedstawiła założenia „Rządowej strategii dot. Współpracy z Polonią i Polakami za granicą”, dr. hab. Karolowi Polejowskiemu – Zastępcy Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej, a także Magdalenie Erdman – Dyrektor Departamentu Dziedzictwa Kulturowego za Granicą i Miejsc Pamięci MKiDN.

Po przerwie rozpoczęto sesję naukową obrad otwartych. Tematem przewodnim konferencji były „Losy Polaków poza granicami kraju po zakończeniu II wojny światowej”. Pierwszy referat „Losy i twórczość żołnierzy artystów z 2. Dywizji Strzelców Pieszych przez pryzmat Tadeusza Fuss-Kadena i Zygmunta Stankiewicza” przedstawiła Teresa Ackermann z Muzeum Tadeusza Kościuszki w Solurze. Tadeusz Fuss-Kaden jest autorem fresków znajdujących się w kaplicy w Zuchwil nieopodal Solury, a Zygmunt Stankiewicz był rzeźbiarzem i malarzem. Przez pewien czas kierował Muzeum Polskim w Rapperswilu, a następnie otworzył na zamku w Muri muzeum poświęcone polskim zmaganiom o wolność. Referentka przedstawiła życiorysy postaci, ich najważniejsze dzieła oraz wkład w dorobek artystyczny, który pozostawili po sobie Polacy w Szwajcarii. Kolejny referat, wygłoszony przez ks. Roberta Czarnowskiego z Archiwum Polskiej Misji Katolickiej we Francji, nosił tytuł „Kongres Polonii Francuskiej w latach 1949–1974”. Prelegent przybliżył zawartość zespołu archiwalnego znajdującego się pod tą samą nazwą w zasobie Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Paryżu. W kolejnym referacie, „Powojenny los Józefa Gołębia – internowanego żołnierza 2. Dywizji Strzelców Pieszych”, Daniel Guzman z Muzeum Polskiego w Rapperswilu przedstawił życiorys i zawartość spuścizny Józefa Gołębia. W wystąpieniu zaznaczył, że nie tylko spuścizny po artystach, naukowcach i innych ważnych postaciach historycznych zasługują na uwagę, ale również spuścizny po zwykłych osobach – właśnie takich jak żołnierz i rolnik Józef Gołąb. W jego spuściznie można między innymi odnaleźć dokumentację pozwalającą prześledzić proces jego naturalizacji. Następnie wystąpiły prelegentki z Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku. Ewa

⁶ Gutowska, Kot, i Owsiany, *Materiały XLVI Sesji*.

Jędruch-Hoffman wygłosiła referat „Z mglistej Anglii do słonecznej Argentyny: 25 tysięcy polskich rodzin wojskowych w latach 1947–1952”, w którym podzieliła się osobistymi wspomnieniami przeprowadzki z Anglii do Argentyny w powojennej rzeczywistości. Iwona Korga w referacie „Kobiety we władzach Instytutu Piłsudskiego w Ameryce i ich powojenne losy” przybliżyła sylwetki takich postaci, jak: dr Anna Mars, Zarema Bau i Halina Janiszewska. Jadwiga Kowalska z Archiwum Polskiej Misji Katolickiej Anglii i Walii w wystąpieniu „Bronisław Janusz Michalski – wikariusz generalny dla Polaków w Anglii i Walii” przybliżyła życiorys tej postaci. Ks. Bronisław Michalski sprawował opiekę duszpasterską nad Polakami w Wielkiej Brytanii, zarówno wojskowymi, jak i cywilnymi. Do początku lat 60. działał w obozach dla dipisów, później pracował w polskiej parafii pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Londynie. W kolejnym referacie pt. „Adam Pragier, polityk, publicysta i jego archiwum w Bibliotece Polskiej POSK w Londynie” Dobrosława Platt z Biblioteki Polskiej w Londynie przedstawiła życiorys oraz zawartość spuścizny Adama Pragiera. Następne wystąpienie pt. „Refleksje na temat sytuacji żołnierzy 2. Korpusu Polskiego, którzy pozostali we Włoszech po zakończeniu wojny” wygłosił Piotr Rogacięń z Muzeum Pamięci 2. Korpusu Polskiego na Monte Cassino. Referat Anny Stefanickiej z Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie zatytułowany „Zjednoczenie Polek w Wielkiej Brytanii. Z archiwum Wandy Pełczyńskiej” zakończył pierwszy dzień wystąpień referatowych.

Ze względu na napięty program konferencji tego dnia zrezygnowano z dyskusji. Po wygłoszeniu referatów część instytucji w porządku alfabetycznym skrótowo przedstawiła swoje sprawozdania z ostatniego roku działalności. Pozostałe instytucje sprawozdania przedstawiły na ostatniej sesji zamkniętej konferencji.

Na zakończenie dnia zorganizowano wycieczkę pod hasłem „Sobiescy w Rzymie. Trasa po Wiecznym Mieście śladami polskiej rodziny królewskiej”, podczas której zaprezentowano uczestnikom konferencji najważniejsze obiekty związane z rodziną Sobieskich. Wśród nich znalazły się takie miejsca, jak: pomnik nagrobny z sercem Marii Klementyny z Sobieskich w Bazylice świętych Dwunastu Apostołów czy też Palazzo Zuccari, w którym urzędował dwór Marii Kazimiery Sobieskiej. W szczycie portalu wejściowego Palazzo Zuccari do dziś znajduje się tarcza herbowa Rzeczypospolitej z herbami Korony (Orzeł Biały) i Litwy (Pogoń) oraz herbami Sobieskich i d'Arquien.

Kolejnego dnia, w środę 10 IX 2025 r., uczestnicy konferencji wzięli udział w porannej audyencji generalnej u papieża Leona XIV na Placu św. Piotra. Po

jej zakończeniu oraz przerwie lunchowej powrócono na miejsce obrad do Auli Jana Pawła II w Kościele i Hospicjum św. Stanisława B.M. w Rzymie, gdzie głos oddano przedstawicielom polskich instytucji. Dyrektorzy oraz przedstawiciele takich instytucji, jak: Biblioteka Narodowa, Instytut POLONIKA, Archiwum IPN, Departament Popularyzacji Archiwalnej NDAP, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, zaprezentowali bieżące programy grantowe dedykowane instytucjom emigracyjnym i polonijnym oraz odpowiedzieli na pytania i komentarze uczestników konferencji. Głos zabrał także ks. Paweł Rytel-Andrianik, Szef Polskiej Sekcji Radia Watykańskiego, oferując przedstawicielom instytucji dostęp do medium, jakim jest Radio Watykańskie.

Następnie odbyła się ostatnia część sesji otwartej, na której zaprezentowano kolejne referaty. Jako pierwszy wystąpił Gábor Lagzi z Polskiego Instytutu Badawczego i Muzeum w Budapeszcie z referatem „Gente Hungarus, nazione Polonus – polsko-węgierski polihistor XX wieku Tibor Csorba i jego polski krąg kulturowy”. Referent zaprezentował zawartość i charakterystykę spuścizny archiwalnej Tibora i Heleny Csorby w zasobie instytutu. Kolejny referat „Dokonywanie Antoniego Chorościelewskiego w Nowym Jorku jako przykład losów polskiej emigracji żołnierskiej w USA po II wojnie światowej” przedstawił Teofil Lachowicz ze Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce w Nowym Jorku. Chorościelewski był polskim żołnierzem, sybirakiem, uczestnikiem bitwy o Monte Cassino. W Stanach Zjednoczonych aktywnie udzielał się w życiu polonijnym. Pełnił funkcję komendanta Okręgu 2 i członka Zarządu Głównego Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce. Kolejna prelegentka, Bożena Leven, reprezentowała Polski Instytut Naukowy w Ameryce. Wygłosiła referat zatytułowany „Przyszłość polskich studiów w USA – trendy w zainteresowaniach polskimi bibliotekami i archiwami”. Następnie Stefan Władysław z Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie i Biblioteki im. Wandy Stachewicz wygłosił referat „Od Monte Cassino do Gór Skalistych – losy polskich kombatantów II wojny światowej na kanadyjskiej ziemi”. Po nim reprezentantki Muzeum Polskiego w Ameryce: Małgorzata Kot oraz Halina Misterka przedstawiły wspólnie referat „Akta Osiedla Santa Rosa w Meksyku w kolekcji Muzeum Polskiego w Ameryce” oraz zaprezentowały fotografie i dokumenty z zespołu archiwalnego Kolonia Santa Rosa. Następnie Krystyna Jaworska – przedstawicielka Fundacji Rzymskiej im. Janiny Umiaszowskiej – wygłosiła referat „O obecności Polaków we Włoszech w czasie II wojny światowej w okresie powojennym. Aktualne inicjatywy i przyszłe projekty Fundacji Rzymskiej im. Janiny Umiaszowskiej w Rzymie”. Referatowi towarzyszyła prezentacja

nowości wydawniczych opracowanych we współpracy z Fundacją Umiastowskiej. Następnie Witold Zahorski, były wicedyrektor Biblioteki Polskiej w Paryżu, wygłosił referat „Pobyt gen. Władysława Andersa we Włoszech po II wojnie światowej”. Kolejny prelegent, Marek Żebrowski, reprezentował Polish Music Center w Los Angeles. Jego wystąpienie nosiło tytuł „Szlaki emigracyjne polskich muzyków na podstawie dokumentów w archiwach USC Polish Music Center”. Elżbieta Walle z Biblioteki Polskiej w Paryżu wygłosiła referat „Prasa polska wydawana we Francji po II wojnie światowej”. Następnie Zdzisław Pietrzyk z Biblioteki i Uniwersytetu Jagiellońskiego zaprezentował referat „Losy uczniów Stanisława Kota na emigracji na przykładzie Marka Wajsbłuma i Wiktora Weintrauba”. Po referatach odbyła się krótka dyskusja, która objęła także problematykę referatów z dnia poprzedniego.

Przedostatni dzień konferencji, czwartek 11 IX 2025 r., przeznaczono na obrady zamknięte. Z ustaleń podanych do publicznej wiadomości wynotować należy wybór kolejnego organizatora Konferencji MABPZ, którym będzie Polski Instytut Badawczy i Muzeum w Budapeszcie⁷.

Po sesji zamkniętej zorganizowano przejazd na Monte Cassino, gdzie uczestnicy zwiedzili polski cmentarz oraz Muzeum Pamięci 2. Korpusu Polskiego na Monte Cassino. Po powrocie do Rzymu obrady zwieńczono uroczystą kolacją.

Dla tych uczestników konferencji, którzy zostali do piątku 12 IX 2025 r., zorganizowano wizytę w Bazylice św. Piotra, gdzie odbyła się msza św. przy grobie św. Jana Pawła II, a następnie wizyta na Zamku Świętego Anioła. Ostatnich gości pożegnano wczesnym popołudniem na lunchu w Auli Jana Pawła II.

Stała Konferencja MABPZ nie ma wyłącznie naukowego charakteru. Podczas pięciodniowej konferencji zaplanowano zaledwie sześć godzin referatów w sesjach otwartych łącznie z czasem na dyskusje. Oczywiście charakter naukowy miały też wizyty w instytucjach kultury, takich jak Muzeum Pamięci 2. Korpusu Polskiego na Monte Cassino, czy spacer szlakiem Sobieskich po Rzymie. Uczestnicy konferencji nie tylko zostali zapoznani przez przewodników z historią zwiedzanych miejsc, ale mogli także podpatrzeć najnowsze rozwiązania stosowane w muzealnictwie czy popularyzacji wiedzy historycz-

⁷ Niestety w kolejnych miesiącach okazało się, że Polski Instytut Badawczy i Muzeum w Budapeszcie nie otrzymał grantu umożliwiającego sfinansowanie konferencji. W związku z tym ponownie Stała Konferencja MABPZ zostanie zorganizowana przez Kościół i Hospicjum św. Stanisława BM w dniach 15–19 listopada 2026 r. w Rzymie.

nej. Poza naukowym charakterem Konferencji MABPZ jej ważnym aspektem jest możliwość podjęcia bezpośrednich rozmów z przedstawicielami instytucji polskich w zakresie pomocy finansowej oraz merytorycznej przez nich świadczonej na rzecz instytucji emigracyjnych i polonijnych. Rozmowy w kulisach na MABPZ często są załącznikiem indywidualnych projektów realizowanych przez instytucje emigracyjne i polonijne we współpracy z instytucjami krajowymi. Konferencja MABPZ jest także forum swobodnej wymiany myśli na temat funkcjonowania zrzeszonych w niej instytucji emigracyjnych i polonijnych. Przedstawiciele tych instytucji dzielą się doświadczeniem między sobą na sesjach zamkniętych lub w rozmowach kulisowych. Przedstawiciele instytucji MABPZ łączą nie tylko więzy służbowe. Przez lata corocznych spotkań zawiązywały się liczne przyjaźnie, gdyż w większości wypadków kadry reprezentujące poszczególne instytucje są stałe. Konferencja jest dla nich okazją do wspomnień na temat poprzednich spotkań oraz do bycia razem przynajmniej jeden raz w roku.

Ze względu na swoją wyjątkowość oraz dorobek Konferencja MABPZ zasługuje nie tylko na sprawozdania z corocznych sesji, lecz także na większy objętościowo artykuł lub monografię. Być może okazją do podjęcia tego tematu będzie za trzy lata jubileuszowa, 50. Sesja Stałej Konferencji MABPZ. Ostatnia sesja jubileuszowa doczekała się niewielkiej monografii autorstwa Sława Milewskiego⁸. Wkrótce warto będzie uzupełnić stan badań o kolejną publikację z ostatnich 25 lat MABPZ, gdyż minione dekady obfitowały w wiele zmian, czy to organizacyjnych samego MABPZ, czy też dotyczących rozwoju technologicznego, sztucznej inteligencji, programów grantowych itd. Te wszystkie czynniki, a także powolna, lecz – siłą rzeczy – następująca wymiana pokoleniowa przedstawicieli instytucji członkowskich wywierają niemały wpływ na funkcjonowanie instytucji zrzeszonych oraz samej Konferencji MABPZ.

■ Bibliografia

- Archiwum Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek (MAB) Polskich na Zachodzie, 1979–2010. Archiwum Muzeum Polskiego w Rapperswilu. II-8/96.
- Główny, Jan. „Kościół i Hospicjum św. Stanisława B.M. w Rzymie i jego zbiory. Krótki rys historyczny Kościoła i Hospicjum św. Stanisława”. *Stać Konferencja Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie*. Udostępniono 7.10.2025. <https://www.>

⁸ Milewski, *25 lat działalności*.

mabpz.org/publikacje/kosciol-i-hospicjum-sw-stanislawa-b-m-w-rzymie-i-jego-zbiory-krotki-rys-historyczny-kosciola-i-hospicjum-sw-stanislawa.

Gutowska, Magdalena, Małgorzata Kot, i Ryszard Owisiany, red. *Materiały XLVI Sesji Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie. Rocznice narodowe w zbiorach instytucji MABZ (Chicago, 24–28 IX 2024)*. Chicago; Warszawa: Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA, 2025.

Kłossowski, Andrzej. „Stała Konferencja Muzeów”. *Rocznik Biblioteki Narodowej* 21–22 (1990): 144–5.

Milewski, Sław. *25 lat działalności Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie 1979–2004*. Warszawa: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, 2006.

„Stała Konferencja Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie”. Udostępniono 7.10.2025. <https://www.mabpz.org/>.